

Posudok dizertačnej práce
Hippokratovský spis O prirodzenosti človeka
Sylva Fischerová

Mgr. Sylva Fischerová, PhD., ktorá je spolueditorkou a spolautorkou záslužnej obsiahlej dvojzväzkovej publikácie Hippokratés Vybrané spisy I, II (Oikoymené 2012, 2018) predložila ako habilitačnú prácu revidovanú a doplnenú časť z tejto publikácie pod názvom Hippokratovský spis O prirodzenosti človeka. Oboje je odrazom zvýšeného záujmu o antickú, resp. hippokratovskú medicínu posledného polstoročia. V rámci toho sa odhaľuje aj skutočná hippokratovská medicína a špeciálne spis O prirodzenosti človeka hrá významnú úlohu, pretože v ňom ako jedinom sa vyskytuje humorálna teória, ktorá neskôr sa považovala za typickú hippokratovskú.

Okrem kritického vydania gréckeho textu (ktoré preberá s niektorými odchýlkami od najnovšieho kritického vydania J. Jouanna v CMG) obsahuje Fischerovej spis všetky časti, ktoré sú v súčasnej medicínkohistorickej literatúre bežné.

Rozsiahla úvodná štúdia rieši mnohé problémy späté s dielom, miesto spisu v zbierke Corpus Hippocraticum, kontext súdobého poznania, nielen medicíny ale zvlášť filozofie, celistvosť a autorstvo spisu, dobu vzniku, rukopisnú tradíciu ako aj osud spisu v dejinách medicíny, t. j. tzv. Nachleben. Potom nasleduje grécky text a český preklad. Okrem prekladu samotného spisu obsahuje práca aj preklady mnohých miest z antických autorov.

Český preklad spisu má síce len deväť strán textu, ale komentár k nemu vyše štyridsať. V ňom sa pertraktuje veľké množstvo rôznych problémov, textovokritické, lexikálne, terminologické, odborné lekárske, prekladové, similia, t. j. odkazy na miesta v antickej medicínskej literatúre, v ktorých sa vyskytuje podobný text, odkazy na literatúru pojednávajúcu o danom probléme. Autorka sa pozoruhodným spôsobom pohybuje v spleti názorov na tieto problémy, vyberá si z nich to, čo považuje za správne, navrhuje aj svoje riešenia a nemá problém nesúhlasiť aj s takou autoritou v hippokratovskej medicíne ako je J. Jouanna.

V nasledujúcom apendixe sa nachádza výber gréckych a latinských textov a ich prekladov, ktoré obsahujú učenie o typoch ľudí založené na humorálnej teórii, tabuľka a schéma týchto typov.

Práca končí rozsiahlym zoznamom literatúry, ktorý obsahuje všetku relevantnú literatúru k téme.

K samotnej práci nemám žiadne pripomienky, len niekoľko drobných k prekladu.

Autorka pri preklade používa dôsledne české termíny, vyhýba sa latinským, resp. dnešným medzinárodným, ale nevedno prečo pre grécke *sfagitides* má ekvivalent jugulárni, keď je to dostatočne zrozumiteľné aj ako hrdelní (str. 107), pre *farmakeia* zvolila latinský ekvivalent medikamentace, ale tak isto to môže byť liečba liekmi (str. 107). Autorka používala pre grécky termín *flebes* vždy ekvivalent cévy, ale podľa Slovníka spisovného jazyka českého aj žila je „trubice vedoucí krev v živočišném těle (vůbec)“, takže aj tento ekvivalent by bol vhodný. Cieva znie (aspoň podľa mňa) príliš moderne, zvlášť, keď cieva by mohla byť aj lymfatická a to by už bol anachronizmus pre antickú medicínu. Mimo prekladu však termín žily používa, na str. 145 je (ichor ako tekutina) „(nikoli krev) kolující v žilách homérských bohů“, alebo tento termín používa ako ekvivalent pre *flebes* pri preklade textu z Corpus Hippocraticum (Morb I, 28, str. 137) alebo z Galena (XV, 137 K., str. 70 a 142) a z Herodota (4, 187, str. 37). Na str. 105 sa *oidémata leuka* prekladajú ako „otoky plné bílého hnisu“, čo považujem už za prílišnú interpretáciu, podľa mňa by stačil doslovný preklad „bílé otoky“, V tejto chorobe ide o biele sfarbenie kože a podľa wikipédie je spôsobené poruchou tepnového prítoku. Napokon v poznámke je potom výklad tohto javu. Na druhej strane v kapitole 14 sa spomína *fleps pacheia*, autorka prekladá ako veľká cieva (str. 109) a nemá ambíciu ju bližšie identifikovať, mohla by to byť dutá žila, *vena cava* (tak má Littré I, s. 67).

Na záver konštatujem, že práca je dobre členená, napísaná s akribiou, čo je atribút práce pravého klasického filológa, s bohatým poznámkovým aparátom, v ktorom autorka reflektuje významnú literatúru na danú tému. Autorka prejavil v práci prejavila veľkú rozhladenosť v danej tematike. Práca spĺňa požiadavky štandardne kladené na úroveň habilitačných prác v danom odbore a preto ju odporúčam k ďalšiemu habilitačnému konaniu.

Košice, 12. 2. 2020

doc. PhDr. František Šimon, CSc.